

УДК 341.384:34.01

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series18.2026.49.05>

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

Горінов П. В.orcid.org/0000-0002-8294-2784

ПРИРОДА МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ МЕХАНІЗМІВ ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ В УМОВАХ МІЖДЕРЖАВНИХ КОНФЛІКТІВ

Статтю присвячено дослідженню природи міжнародно-правових механізмів відшкодування шкоди, завданої внаслідок міждержавних конфліктів, а також з'ясуванню місця репарацій, компенсацій і реституції у системі міжнародно-правової відповідальності держав. Обґрунтовано, що ефективність зазначених механізмів визначається їх здатністю забезпечити відновлення порушених прав, компенсацію завданих збитків та реалізацію принципу міжнародної справедливості.

Проаналізовано основні наукові підходи зарубіжних і вітчизняних дослідників до визначення правової природи репарацій, компенсацій та реституції, розкрито їх спільні й відмінні ознаки, функціональне призначення та особливості застосування у міжнародно-правовій практиці. Особливу увагу приділено співвідношенню зазначених категорій як взаємопов'язаних елементів єдиного механізму відшкодування шкоди, що реалізується у разі вчинення державою міжнародно-протиправного діяння.

Встановлено, що репарації мають комплексний характер, компенсація спрямована на грошове або майнове відшкодування збитків, тоді як реституція передбачає відновлення становища, яке існувало до порушення (*status quo ante*). У цьому контексті проаналізовано рішення Постійної палати міжнародного правосуддя у справі «Фабрика в Хожуві» (1928), яке заклало концептуальні засади сучасного розуміння реституції.

Зроблено висновок, що сучасні механізми відшкодування шкоди поєднують нормативний, інституційний, економічний і гуманітарний складники. В умовах російсько-української війни їх практичне значення істотно зростає, оскільки вони формують основу притягнення держави-агресора до відповідальності, відновлення порушених прав, забезпечення повоєнного відбудування України та зміцнення міжнародного правопорядку.

Ключові слова: міжнародно-правова відповідальність держав, міжнародно-правові механізми, відшкодування шкоди, репарації, компенсація, реституція, міждержавний конфлікт, міжнародне право, держава-агресор, російсько-українська війна.

Постановка проблеми. Відшкодування шкоди, завданої внаслідок міждержавних конфліктів, належить до фундаментальних інститутів сучасного міжнародного права, оскільки визначає порядок усунення наслідків міжнародно-протиправних діянь та реалізації міжнародно-правової відповідальності держав. Розвиток міжнародного права, поява нових викликів у сфері міжнародної безпеки та зростання масштабів збройних конфліктів зумовлюють необхідність переосмислення правової природи міжнародно-правових механізмів відшкодування шкоди, визначення їх структури, змісту та особливостей застосування.

Практична значущість зазначеної проблематики істотно посилилася внаслідок російської збройної агресії проти України, яка актуалізувала питання реалізації репарацій, компенсації та реституції, як основних форм відшкодування шкоди відповідно до принципів і норм міжнародного права.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематика міжнародно-правових механізмів відшкодування шкоди в умовах міждержавних конфліктів перебуває у центрі уваги як вітчизняної, так і зарубіжної правової науки. Наукові дослідження охоплюють питання міжнародно-правової відповідальності держав, правової природи репарацій, компенсації та реституції, особливостей їх застосування у міжнародній судовій практиці, а також формування сучасних механізмів відшкодування шкоди, заподіяної збройною агресією.

Серед українських науковців вагомий внесок у дослідження окремих аспектів зазначеної проблематики зробили В. Лихвар, який дослідив міжнародно-правові засади застосування репарацій та реституції (2022; 2024), Т. Грабович, яка проаналізувала обмеження застосування

реституції крізь призму міжнародної судової практики (2020), М. Лещинська-Вьонцек, яка розкрила міжнародний досвід реалізації реституції (2018), І. Голубенко та К. Шпак, які дослідили правові аспекти відшкодування шкоди, завданої збройною агресією російської федерації (2023), а також М. Колеснікова та В. Гнідаш, які розглянули правові проблеми конфіскації російських активів для відновлення України (2025).

У зарубіжному науковому дискурсі питання міжнародно-правових механізмів відшкодування шкоди висвітлено у працях Д. Ліакопулоса (2020), О. Герман (2020), Я. Б. Уне (2021), С. Майтри (2024), Т. Анцупової (2016), С. Корреа (2017), О. Афанасьєвої та співавторів (2020), Я. Шерешевського (2015), а також Х. Крігера та А. Ціммерманна (2018). У зазначених дослідженнях розкрито сучасні підходи до реалізації репарацій, компенсації та реституції, проаналізовано міжнародну судову практику, особливості відшкодування шкоди жертвам збройних конфліктів і розвиток механізмів міжнародно-правової відповідальності держав.

Водночас, попри значний науковий доробок, комплексне дослідження природи міжнародно-правових механізмів відшкодування шкоди в умовах сучасних міждержавних конфліктів залишається недостатньо розробленим. Особливої уваги потребує уточнення співвідношення репарацій, компенсації та реституції як взаємопов'язаних складових єдиного міжнародно-правового механізму відшкодування шкоди.

Мета та завдання дослідження. Дослідження природи міжнародно-правових механізмів відшкодування шкоди в умовах міждержавних конфліктів шляхом розкриття сутності, співвідношення та особливостей застосування репарацій, компенсації й реституції у системі міжнародно-правової відповідальності держав.

Виклад основного матеріалу дослідження. Міжнародно-правові механізми відшкодування шкоди є одним із ключових елементів системи міжнародно-правової відповідальності держав. Їх призначення полягає у відновленні порушеного правопорядку, усуненні наслідків міжнародно-протиправного діяння та забезпеченні реалізації принципу повного відшкодування шкоди. У сучасних умовах міждержавних конфліктів значення таких механізмів істотно зростає, оскільки вони формують правову основу для притягнення держави-порушника до відповідальності та визначають порядок відновлення прав потерпілої держави, фізичних і юридичних осіб [1, с. 12; 2, с. 1055].

Першочергового значення для розуміння природи зазначених механізмів набуває визначення їх основних складових. У міжнародно-правовій доктрині центральне місце посідає категорія репарацій, яка розглядається як загальна форма відшкодування шкоди, заподіяної міжнародно-протиправним діянням. Репарації не обмежуються виплатою грошових сум, а охоплюють комплекс заходів, спрямованих на максимально можливе відновлення становища, яке існувало до порушення міжнародного права. Саме тому сучасна доктрина визначає репарації як інтегральний механізм, що поєднує різні способи відновлення порушених прав залежно від характеру завданої шкоди [1, с. 12].

Поняття репарацій історично сформувалося у сфері міждержавної відповідальності, однак із розвитком міжнародного права його зміст істотно розширився. Сьогодні репарації застосовуються не лише для врегулювання наслідків міжнародних збройних конфліктів, а й у справах щодо грубих порушень міжнародного гуманітарного права, міжнародного кримінального права та прав людини. Означене свідчить про еволюцію репарацій від виключно економічного інструменту до універсального міжнародно-правового засобу відновлення порушених прав [3, с. 4; 4, с. 197].

Логічним продовженням дослідження є аналіз структури репарацій як комплексного міжнародно-правового механізму. У сучасній міжнародній практиці найбільш поширеними формами відшкодування шкоди визнаються реституція, компенсація та сатисфакція [3, с. 4]. Вони не конкурують між собою, а застосовуються залежно від характеру порушення, можливості фактичного відновлення попереднього стану та обсягу завданої шкоди. Відповідно, репарації виступають родовою категорією, у межах якої реалізуються конкретні способи відновлення порушених прав.

Такий підхід відповідає сучасному розумінню міжнародно-правової відповідальності держав, відповідно до якого обрана форма відшкодування повинна забезпечувати максимально

повне усунення негативних наслідків міжнародно-протиправного діяння. Саме комплексність репарацій дозволяє поєднати матеріальні та нематеріальні способи відновлення порушених прав, забезпечуючи досягнення головної мети міжнародно-правової відповідальності – відновлення міжнародного правопорядку [5, с. 118; 2, с. 1055].

Наступним складником міжнародно-правових механізмів відшкодування шкоди виступає компенсація, яка застосовується у випадках, коли повне відновлення попереднього правового чи майнового стану є неможливим або об'єктивно ускладненим. На відміну від репарацій, що охоплюють сукупність способів відновлення порушених прав, компенсація має більш вузьке функціональне призначення та полягає у відшкодуванні матеріальних втрат шляхом надання грошового чи іншого майнового еквівалента.

У міжнародно-правовій практиці компенсація розглядається як один із найбільш універсальних засобів відшкодування шкоди, оскільки дозволяє компенсувати негативні наслідки міжнародно-протиправного діяння навіть тоді, коли фактичне повернення до попереднього стану є неможливим. Її застосування охоплює відшкодування майнових збитків, втрачених активів, екологічної шкоди, витрат на відновлення інфраструктури, а також інших економічних наслідків міжнародних правопорушень. У сучасних міждержавних конфліктах саме компенсаційний механізм є одним із найбільш затребуваних інструментів міжнародно-правової відповідальності держав [6, с. 525; 7, с. 83-84].

Актуальність компенсації особливо посилилася після початку російської збройної агресії проти України. Значний масштаб руйнувань житлового фонду, об'єктів критичної інфраструктури, промисловості та природного середовища обумовив необхідність формування міжнародних компенсаційних механізмів, здатних забезпечити ефективне відшкодування завданої шкоди. У зв'язку із цим у науковій літературі дедалі більше уваги приділяється питанням створення міжнародного компенсаційного фонду, використання заморожених російських активів, а також вироблення єдиних підходів до оцінки завданих збитків.

Українські дослідники обґрунтовують [8, с. 386; 9, с. 223], що ефективність таких механізмів залежить від належного міжнародно-правового регулювання, узгодженості дій держав і міжнародних організацій, а також наявності юридичних підстав для конфіскації активів держави-агресора з подальшим спрямуванням їх на відновлення постраждалої держави, що поступово знаходить підтримку як у науковій доктрині, так і в міжнародній практиці [3, с. 4].

Крім того, поряд із компенсацією важливе місце у системі міжнародно-правових механізмів відшкодування шкоди посідає реституція, яка традиційно розглядається як найбільш повна форма відновлення порушених прав. Сутність останньої полягає у відновленні фактичного й правового становища, яке існувало до моменту вчинення міжнародно-протиправного діяння. Так, реституція ґрунтується на принципі *status quo ante*, відповідно до якого наслідки правопорушення повинні бути усунуті настільки, наскільки це є фактично та юридично можливим [10, с. 75].

На додаток, вирішальний вплив на формування сучасного розуміння реституції мало рішення Постійної палати міжнародного правосуддя у справі «Фабрика в Хожуві» (1928 р.), у якому було сформульовано принцип повного відшкодування шкоди. Суд зазначив, що реституція повинна усунути всі наслідки міжнародно-протиправного діяння та відновити становище, яке, з високою ймовірністю, існувало б і за відсутності такого порушення. Надалі саме цей підхід став концептуальною основою розвитку сучасної міжнародної практики застосування реституції [11, с. 47].

Своєю чергою, подальший розвиток міжнародно-правової доктрини свідчить, що реституція, попри її пріоритетний характер, не є універсальним способом відновлення порушених прав. Як зазначено в дослідженні Т. Грабович щодо особливостей використання реституцій, застосування обмежується випадками, коли повернення до попереднього стану є юридично допустимим, фактично можливим і не створює непропорційного тягаря для держави, відповідальної за міжнародно-протиправне діяння [12, с. 232]. У зв'язку з цим, міжнародна судова практика виробила критерії, за яких реституція може бути замінена іншими формами відшкодування, насамперед компенсацією.

Сучасні наукові дослідження наприклад, матеріал Ч. Майтри про використання реституції як інструменту відповідальності держави за вчинені факти порушення міжнародно-правових зобов'язань підтверджують [10, с. 75], що найбільші труднощі виникають у випадках масштабних міждержавних конфліктів, коли наслідки збройної агресії мають незворотний характер. Руйнування об'єктів інфраструктури, загибель людей, екологічні втрати та інші наслідки не можуть бути усунуті шляхом простого повернення сторін до попереднього становища. Саме тому реституція дедалі частіше розглядається як один із компонентів комплексного механізму відшкодування, який поєднується з компенсацією та іншими формами репарацій.

Практичне значення реституції найбільш виразно проявляється у сфері захисту права власності. Вона може передбачати повернення незаконно вилученого майна, відновлення права володіння, користування чи розпорядження майновими об'єктами, а також скасування правових наслідків рішень, прийнятих із порушенням норм міжнародного права. Такий підхід широко застосовується у практиці міжнародних судових установ, зокрема під час розгляду спорів щодо незаконного позбавлення майна або окупації територій, що знаходимо у дослідженні Т. Анцупової про пост-конфліктні репарації [13, с. 223].

У контексті російсько-української війни особливого значення набуває питання реституції майнових прав осіб, які втратили нерухомість або були незаконно позбавлені можливості володіти своїм майном на тимчасово окупованих територіях. У таких випадках міжнародні механізми захисту прав людини розглядають реституцію як пріоритетний спосіб поновлення порушених прав, якщо її фактична реалізація є можливою. Якщо ж відновлення попереднього стану неможливе, застосовуються компенсаційні механізми, що відповідає загальновизнаним принципам міжнародного права [14, с. 116-117; 15, с. 290-291].

Отже, аналіз міжнародно-правової практики свідчить, що репарації, компенсація та реституція не можуть розглядатися як самостійні та ізольовані правові категорії. Вони утворюють взаємопов'язану систему засобів відшкодування шкоди, у якій кожен елемент виконує власну функцію. Репарації визначають загальний механізм міжнародно-правової відповідальності, компенсація забезпечує відшкодування майнових і фінансових втрат, а реституція спрямована на максимально можливе відновлення становища, яке існувало до моменту порушення міжнародного права.

Комплексне застосування зазначених механізмів дозволяє забезпечити найбільш повне відновлення порушених прав та відповідає сучасним тенденціям розвитку міжнародного права. Зазначена концептуальна модель набуває визначального значення в умовах російської збройної агресії проти України, коли масштаб заподіяної шкоди потребує поєднання різних правових інструментів відновлення, що формує основу для подальшого вдосконалення міжнародних механізмів притягнення держави-агресора до відповідальності.

Висновки. Проведене дослідження природи міжнародно-правових механізмів відшкодування шкоди в умовах міждержавних конфліктів дозволило дійти таких висновків.

По-перше, міжнародно-правові механізми відшкодування шкоди становлять комплекс взаємопов'язаних правових засобів, спрямованих на реалізацію міжнародно-правової відповідальності держав та відновлення порушеного міжнародного правопорядку. Їх застосування сприяє усуненню наслідків міжнародно-протиправних діянь відповідно до загальновизнаних принципів міжнародного права.

По-друге, репарації, компенсація та реституція перебувають у тісному взаємозв'язку, однак не є тотожними правовими категоріями. Репарації мають комплексний характер і можуть охоплювати різні форми відшкодування шкоди, компенсація спрямована переважно на відшкодування майнових втрат, тоді як реституція забезпечує відновлення становища, яке існувало до моменту вчинення міжнародно-протиправного діяння.

По-третє, сучасний розвиток міжнародного права свідчить про необхідність удосконалення міжнародно-правових механізмів відшкодування шкоди в умовах міждержавних конфліктів. В умовах російської збройної агресії проти України особливого значення набуває формування ефективних правових механізмів застосування репарацій, компенсації та реституції, що є необхідною передумовою притягнення держави-агресора до міжнародно-правової відповідальності та забезпечення повного відновлення порушених прав.

Використана література:

1. Liakopoulos D. International Organizations and Reparations. Academica Press, 2020. 210 p.
2. Herman O. Beyond the state of play: Establishing a duty of non-State armed groups to provide reparations. *International Review of the Red Cross*. 2020. Vol. 102, No. 915. P. 1033–1056.
3. Надання репарацій для України : брифінговий документ (листопад 2023 р.) / Global Survivors Fund and Redress Ukraine. GSF & Redress Ukraine, 2023. 23 с.
4. Лихвар В. Міжнародне правосуддя у формі репарацій. *Часопис Київського університету права*. 2022. № 2 (4). С. 194–198. DOI: <https://doi.org/10.36695/2219-5521.2-4.2022.37>.
5. Hounet Y. B. States and Mediators: Towards a New Reparation Paradigm. *Crime and Compensation in North Africa*. 2021. P. 107–124.
6. Economic and Legal Aspects of Compensation for Environmental Damage / O. Afanasieva et al. *Journal of Environmental Management and Tourism*. 2020. Vol. 11, No. 3. P. 523–528.
7. Shereshevsky Y. Monetary Compensation as a Remedy for Fair Trial Violations under International Criminal Law. *New Criminal Law Review*. 2015. Vol. 18, No. 1. P. 71–99.
8. Голубенко І., Шпак К. Правові аспекти відшкодування шкоди та збитків, завданих фізичним та юридичним особам внаслідок збройної агресії російської федерації. *Наукові перспективи*. 2023. № 4 (34). С. 384–396. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-4\(34\)-384-396](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-4(34)-384-396).
9. Колеснікова М., Гнідаш В. Конфіскація російських активів для відновлення України: правові проблеми реалізації. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. № 4 (2). С. 221–225. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.04.2.35>.
10. Maitra C. Restitution as Remedy in Disputes Between Investor and State. *Utrecht Law Review*. 2024. Vol. 20, No. 1. P. 64–79.
11. Case Concerning the Factory at Chorzów (Merits) : Judgment of 13 Sept. 1928. *Jus Mundi*, 1928. 64 p.
12. Грабович Т. Обмеження застосування реституції (крізь призму міжнародної судової практики). *Право і суспільство*. Серія : Міжнародне право. 2020. № 6. С. 230–236. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2020.6.1.33>.
13. Antsupova T. Post-Conflict Reparation: Ukrainian Restitution Remedies for Property and Restitution Complaints before the European Court of Human Rights. *Kyiv-Mohyla Law and Politics Journal*. 2016. Vol. 2, No. 2. P. 217–226.
14. Лещинська-Вьонцек М. Реституція : міжнародний досвід та практика застосування в Україні. *Порівняльно-аналітичне право*. 2018. № 6. С. 116–118.
15. Лихвар В. Міжнародно-правове регулювання застосування реституції як форми матеріальної відповідальності держав. *Науковий вісник УжНУ*. Серія : Право. 2024. № 85 (4). С. 288–293. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.85.4.42>.

References:

1. Liakopoulos D. (2020). International Organizations and Reparations. Academica Press. 210 p.
2. Herman O. (2020). Beyond the State of Play: Establishing a Duty of Non-State Armed Groups to Provide Reparations. *International Review of the Red Cross*. Vol. 102, No. 915. P. 1033–1056.
3. Global Survivors Fund and Redress Ukraine (2023). Nadannia reparatsii dlia Ukrainy : bryfinhovyi dokument (lystopad 2023 r.) [Providing Reparations for Ukraine: Briefing Document (November 2023)]. GSF & Redress Ukraine. 23 p. [in Ukrainian].
4. Lykhvar V. (2022). Mizhnarodne pravosuiddia u formi reparatsii [International Justice in the Form of Reparations]. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava*. No. 2 (4). P. 194–198. DOI: <https://doi.org/10.36695/2219-5521.2-4.2022.37> [in Ukrainian].
5. Hounet Y. B. (2021). States and Mediators: Towards a New Reparation Paradigm. *Crime and Compensation in North Africa*. P. 107–124.
6. Afanasieva O. et al. (2020). Economic and Legal Aspects of Compensation for Environmental Damage. *Journal of Environmental Management and Tourism*. Vol. 11, No. 3. P. 523–528.
7. Shereshevsky Y. (2015). Monetary Compensation as a Remedy for Fair Trial Violations under International Criminal Law. *New Criminal Law Review*. Vol. 18, No. 1. P. 71–99.
8. Holubenko I., Shpak K. (2023). Pravovi aspekty vidshkoduvannia shkody ta zbytkiv, zavdanykh fizychnym ta yurydychnym osobam vnaslidok zbroinoi ahresii rosiiskoi federatsii [Legal Aspects of Compensation for Harm and Damage Caused to Individuals and Legal Entities as a Result of the Armed Aggression of the Russian Federation]. *Naukovi perspektyvy*. No. 4 (34). P. 384–396. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-4\(34\)-384-396](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-4(34)-384-396) [in Ukrainian].

9. Kolesnikova M., Hnidash V. (2025). Konfiskatsiia rosiiskykh aktyviv dlia vidnovlennia Ukrainy: pravovi problemy realizatsii [Confiscation of Russian Assets for the Reconstruction of Ukraine: Legal Problems of Implementation]. *Analitychno-porivnialne pravoznavstvo*. No. 4 (2). P. 221–225. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.04.2.35> [in Ukrainian].
10. Maitra C. (2024). Restitution as Remedy in Disputes Between Investor and State. *Utrecht Law Review*. Vol. 20, No. 1. P. 64–79.
11. Case Concerning the Factory at Chorzów (Merits) : Judgment of 13 Sept. 1928. *Jus Mundi*, 1928. 64 p.
12. Hrabovych T. (2020). Obmezhenia zastosuvannya restytutsii (kriz pryzmu mizhnarodnoi sudovoi praktyky) [Restrictions on the Application of Restitution (Through the Prism of International Judicial Practice)]. *Pravo i suspilstvo. Seriia : Mizhnarodne pravo*. No. 6. P. 230–236. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2020.6.1.33> [in Ukrainian].
13. Antsupova T. (2016). Post-Conflict Reparation: Ukrainian Restitution Remedies for Property and Restitution Complaints before the European Court of Human Rights. *Kyiv-Mohyla Law and Politics Journal*. Vol. 2, No. 2. P. 217–226.
14. Leshchynska-Viontsek M. (2018). Restytutsiia : mizhnarodnyi dosvid ta praktyka zastosuvannya v Ukraini [Restitution: International Experience and Application Practice in Ukraine]. *Porivnialno-analitychne pravo*. No. 6. P. 116–118. [in Ukrainian].
15. Lykhvar V. (2024). Mizhnarodno-pravove rehuliuвання zastosuvannya restytutsii yak formy materialnoi vidpovidalnosti derzhav [International Legal Regulation of the Use of Restitution as a Form of Material Responsibility of States]. *Naukovyi visnyk UzhNU. Seriia : Pravo*. No. 85 (4). P. 288–293. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.85.4.42> [in Ukrainian].

Gorinov P. V. The nature of international legal mechanisms for reparation of damage in conditions of interstate conflicts

The article is devoted to the study of the nature of international legal mechanisms for redressing harm caused by inter-State conflicts, as well as to clarifying the place of reparations, compensation, and restitution within the system of international legal responsibility of States. It is substantiated that the effectiveness of these mechanisms is determined by their ability to ensure the restoration of violated rights, compensation for damages incurred, and the implementation of the principle of international justice.

The main scientific approaches of foreign and domestic scholars to defining the legal nature of reparations, compensation, and restitution are analyzed; their common and distinctive features, functional purpose, and specifics of application in international legal practice are revealed. Particular attention is paid to the interrelationship of these categories as interconnected elements of a single mechanism for redressing harm, which is implemented in the event of an internationally wrongful act committed by a State.

It is established that reparations are comprehensive in nature, compensation aims at monetary or material redress for losses, while restitution entails restoring the situation that existed prior to the violation (status quo ante). In this context, the judgment of the Permanent Court of International Justice in the Factory at Chorzów case (1928), which established the conceptual foundations for the modern understanding of restitution, is analyzed.

It is concluded that modern mechanisms for redressing harm combine normative, institutional, economic, and humanitarian components. In the context of the Russo-Ukrainian War, their practical significance increases substantially, as they form the foundation for holding the aggressor State accountable, restoring violated rights, ensuring the post-war reconstruction of Ukraine, and strengthening the international legal order.

Key words: international legal responsibility of states, international legal mechanisms, reparation of damage, reparations, compensation, restitution, interstate conflict, international law, aggressor state, Russo-Ukrainian war.

Дата першого надходження статті до видання: 15.07.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 04.09.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 22.09.2026